

6 Mayıs 1972, Türkiye tarihinde ne ifade ediyor?

Tam bağımsız Türkiye

60'ların sonu ve 70'lerin başında Türkiye'deki ABD askeri üsleri, NATO üyeliği ve Amerikan 6. Filosu'nun varlığı, halk tarafından bir işgal ve millî egemenlik kaybı olarak görülüyordu. Bu durum, devletin güvenlik aygıtlarının yanı sıra ABD fonlu Komünizmle Mücadele Dernekleri ve Komando Kamplarının halkın karşısına dikilmesine yol açtı. Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Sinan Cemgil gibi isimler, öğrenci boykotları ve kitlesel mitinglerin sistemi değiştirmeye yetmeyeceğini inanmaya başlamışlardı.

Deniz Gezmiş ve arkadaşları; Tam Bağımsız Türkiye ideali için üniversite amfilerinden çıkıp kırsal ve şehir hareketlerinin öncüsü oldular. 4 Mart 1971'de 4 Amerikan askerinin kaçırılması, ABD'nin memleketimizde ev sahibi değil, işgalci olduğu mesajını verdi. Ancak bu eylem büyük bir kopuşa sebep oldu. 12 Mart 1971'de TSK'nın Süleyman Demirel hükümetine



muhtıra vererek istifaya zorlamasıyla başlayan baskı süreci, 1961 Anayasası'ndaki birçok özgürlüğün kısıtlanmasıyla devam etti. Bu durum, Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın sivil bir yargıdan ziyade askeri hâkimler tarafından hukuksuz olarak yargılanmalarına zemin oluşturacaktı. Sanıkların savunma hakları kısıtlandı ve idam kararının onaylanmasını hızlandıran yasalar tasarlandı.

Gezmiş ve arkadaşları 16 Mart'ta Sivas Şarkışla'da yakalanıp

Ankara 1 No.lu Askeri Mahkemesinde yargılandı. Sağ siyasetçilerin 1960 darbesi sonrası idam edilen Adnan Menderes'in intikamını almak amacıyla TBMM'de idamlara "evet" demesi, hukuk tarihimize kara bir leke olarak geçti. Ulucanlar Cezaevi'ndeki infazlar beklenen caydırıcılığı yaratmadı; aksine, sanıkların "Türkiye'nin bağımsızlığından başka bir şey istemedik" sözleri, dönemin sağ-sol çatışmasını aşan bir ulusal onur tartışması başlattı.

GÜNÜMÜZ İÇİN NE İFADE EDİYOR?

6 Mayıs 1972 sabahı gerçekleşen idamlar, aslında 4 Mart 1971'de başlayan o büyük kopuşun bir finali olarak, Türkiye'de yargının siyasallaşmasının en somut örneği oldu. Bugün ise bu tarih, geçmişte kalmış hüznünlü bir anma gününden ziyade; ekonomik bağımlılığa ve sömürüye karşı verilen anti-emperyalist mücadelenin sembolü niteliğindedir. Denizlerin darağacında yaşamları pahasına savunduğu "Tam Bağımsız Türkiye" şiarı, emperyalizmin bugünkü sinsi formlarına karşı durmanın en net tarihsel referansı olmaya devam etmektedir. Tam da bu yüzden 6 Mayıs'ta omuz omuza alanları doldurmak, yaratılmak istenen caydırıcılığın ve korku ikliminin işe yaramadığını göstermek, geçmişin bu bağımsızlık cüretini bugünün direnişleriyle birleştirerek yeni nesillere aktarmak için hayati bir önem taşımaktadır.

Kimşelerin çıkaramayacağı o sökülmez elbise

4 Mayıs 1985'te darbeci ve neoliberal rejimin Nokta Operasyonu'yla uyguladığı işkenceler sonucu yaşamını yitiren Fatsa'nın devrimci başkanı Fikri Sönmez'in ölüm yıldönümünde; onun bıraktığı 'halkla birlikte yönetme' iradesi, sömürüye karşı diktiği o sökülmez elbise hala yol gösteriyor. Peki bu devrimci ruhun önderi kimdir? Nam-ı diğer Terzi Fikri, 1938'de Fatsa'da yoksul bir ailenin çocuğu olarak doğdu. Terzi çıraklığı, hayat boyu taşıyacağı karakterli duruşunun temeli oldu. 60'larda TİP'e katılarak siyasete atıldı; fındık üreticilerinin hak arama mücadelelerinden 6. Filo karşıtı eylemlere kadar hep en ön saftaydı. Yurtseverliği sadece sloganlarda kalmadı; 1972'deki THKP-C davasında hapis

yatacak kadar bedel ödeyen örnek bir devrimciydi. 1979'da Fatsa'da bağımsız aday olarak girdiği seçimi, düzen partilerine fark atarak kazandı. Fakat o, koltuğa oturmak yerine yönetimi doğrudan halka devretti. İlçeyi mahalle komitelerine ayırarak; çamurla mücadelenin yol yapımına her kararın halkla alındığı özgün bir doğrudan demokrasi deneyimini başlattı.

NOKTA OPERASYONU VE TOPLUMSAL HAFIZA

Fatsa'daki bu kolektif düzen, merkezi otoritece kısa sürede tehdit algılandı. 1980'de Çorum Katliamı yaşanırken Başbakan Demirel'in "Çorum'u bırakın Fatsa'ya bakın" diyerek ilçeyi hedef göstermesi kırılma noktasıydı. Oysa farklı siyasi



görüşlerden temsilciler bile ilçede huzurun hâkim olduğunu belirtiyordu. Buna rağmen 11 Temmuz 1980'deki Nokta Operasyonu ile ilçeye askeri müdahale yapıldı, belediye feshedildi ve Sönmez gözaltına alındı. 12 Eylül darbesi sonrası cezaevinde ağır işkenceler gören Sönmez, 4 Mayıs 1985'te henüz 47 yaşındayken aramızdan ayrıldı. Can

Yücel'in "Terzi Fikri öyle bir giysi dikti ki Fatsa'ya, kimşeler çıkaramaz sırtından" dizeleriyle ölümsüzleşen Sönmez, dürüstlüğü ve halkçı belediyeçilik anlayışıyla anılmaya devam ediyor. Onun bıraktığı bu onurlu miras, halkın gerçek söz sahibi olduğu bir yönetimin Türkiye tarihinde mümkün olduğunu bizlere hatırlatmaya devam ediyor.

ünlem

Bilimsel Düşünce Kulübünün haftalık gazetesidir

Sayı: 23 5 Mayıs 2026



Emeğin iradesine baskılar işlemeyecek!

Dünya genelinde, Güney Amerika'nın sıcak sokaklarından Asya'nın devasa üretim merkezlerine, Avrupa'nın başkentlerinden Afrika'nın madenlerine kadar milyonlarca işçi, 1 Mayıs İşçi ve Emekçiler Bayramı'nda meydanlara aktı. Küresel kapitalizmin yarattığı derin eşitsizlikler, her geçen gün artan enflasyon ve güvencesizleştirme politikalarına karşı yükselen bu evrensel itiraz, emeğin sınır tanımayan gücünü bir kez daha gözler önüne serdi. Türkiye işçi sınıfı da 2026'nın 1 Mayıs'ını, yurdun dört bir yanında büyük bir coşku, halaylar ve direniş türkülleriyle karşıladı. Tarihi bir dönemeçten geçen ülkemizde; derinleşen ekonomik krizin, eriyen ücretlerin, barınma ve beslenme krizinin gölgesinde bir araya gelen on binlerce insan; ortak, eşit ve adil bir gelecek kurma iradesinin ne kadar diri olduğunu gösterdi.

1 MAYIS'TA DA CAN ALDI

Ancak alanlardaki bu görkemli coşku ve omuz omuza yükseltile dayanişma ruhu, sistemin kan donduran karanlık gerçekleriyle bir kez daha sarsıldı. Emeğin en büyük bayramında, işçilerin kendi gününde bile sermayenin vahşi



üretim çarkları durmadığı gibi, o çarklar can almaya devam etti. Güvencesiz çalışma koşulları, denetimsizlik ve bitmek bilmeyen kâr hırsı nedeniyle 1 Mayıs günü tam altı işçi iş cinayetlerine kurban gitti.

Bu acı tablonun kalbimizi en çok acıtan, en sarsıcı yanı ise o altı candan birinin henüz bir çocuk olmasıydı. "Eğitim", "meslek edindirme" ve "staj" gibi süslü kelimelerin ardına sığınarak, liseli öğrencileri ucuz ve güvencesiz işgücü olarak sermayenin insafına sunan MESEM (Mesleki Eğitim Merkezleri) yapısı, bir arkadaşımızı daha aramızdan kopardı. Ünlem Gazetesi olarak ilk sayılarımızdan beri manşetlerimizden, köşelerimizden defalarca haykırdığımız MESEM gerçeği bir

kez daha yüzümüze çarptı: Çocuk işçiliğini devlet eliyle yasallaştıran, okul sıralarında olması gereken çocukları çalışmaya mahkûm eden bu kanlı yapı, emeğin bayramında dahi dur-durak bilmeden mesai yaptı. Bu ölümler ne karedir ne de fitrat! Bu cinayetler; iş güvenliği maliyetini kısmak isteyen patron-

ların ve buna göz yuman saray rejiminin ortak eseridir. Eğitimin yerini vahşi bir sömürünün aldığı bu kölelik düzenine ne pahasına olursa olsun son vereceğiz!

MEYDANLAR KAPANDI

İstanbul'da 1 Mayıs'ın coşkusu kentlinin iki ayrı yakasında on binlerin katılımıyla yankılanırken, emeğin tarihi hafızası olan Taksim Meydanı'nı özgürleştirme çabası, polis barikatı ve sert müdahalelerle engellendi. Meydanları halka kapatan, bayramı emekçiye yasaklayan bu yasakçı zihniyetin bir sonucu olarak, İstanbul genelinde toplam 576 yurttaş gözaltına alındı. MESEM çarklarında ezilen, canı gasp edilen tek bir çocuğun bile kalmadığı o adil düzeni inşa edene dek durmayacağız. Sadece 1 Mayıs'ta değil, yılın her gününde bu kavgayı omuz omuza büyüterek sürdüreceğiz. Yaşasın 1 Mayıs, yaşasın onurlur mücadelemiz!



Taksim'e yürümek için Mecidiyeköy'de toplanan 23 sıra arkadaşımız, polis ablukası sonrası hukuksuzca gözaltına alındı.

Kulüplerimizin bize anlatacakları var!

Üniversite ekosistemi, amfilerin ötesinde öğrencilerin bir araya gelip kendi kültürlerini yaratmasından ve bunu sürdürmesinden beslenir. Tüm bu üretim süreçlerinin merkezinde yer alan öğrenci kulüpleri, üniversitelerin idari süreçleri ve iç boğucu baskılarıyla ayrı ayrı mücadele etmek zorunda kalıyor. Okulumuzun kulüpleri ise geçtiğimiz iki senede hayatımıza giren tasarruf tedbirlerinden ve iktidarın kültürel politikalarından payını alırken kampüs içi faaliyetlerini sürdürmeye devam ediyor. Ünlem ekibi olarak kampüsümüzü yaşayan bir alan haline getiren Sinema Kulübü ve Felsefe Kulübü ile kampüs içi faaliyetlerini hangi koşullar altında gerçekleştirdiklerini konuştuk.

■**Ünlem:** Kulübünüzün kuruluş amacı neydi? Bugün hâlâ aynı ihtiyaçtan mı besleniyor?
■**Sinema Kulübü:** Sinemayı kampüs içerisinde erişilebilir hale getirmek ve okulda bir sinema kültürü yaratmak asıl amacımızdı. Okulun eski kulüplerinden birisiyiz. Hedefimiz aynı zamanda dünya sinemasından filmler göstermek. Ana akım filmler yerine keşif sinema deneyimi sunmak istiyoruz.
■**Felsefe Kulübü:** Kulübün amacı-

nın farklılaşan yönetim kurullarına bağlı olarak zamanla değiştiğini düşünsek de muhtemelen siyasi ve ideolojik bir birlik olarak başlamıştır. Şu anki durumda, hem bölüm içinden hem de dışından arkadaşlarımızla oluşturduğumuz bir fikir kulübüyüz diyebiliriz. Bu sene kendi isteklerimiz ve ihtiyaçlarımız doğrultusunda ilerliyoruz.

■**Ünlem:** Okul içinde faaliyet yürütürken hangi bürokratik ya da idari engellerle karşılaşıyorsunuz?
■**S.K:** Her hafta faaliyet yürüttüğümüz için düzenli olarak bürokratik işlerle ilgilenmek durumunda kalıyoruz. Genelde afiş asmak için her hafta filmin içeriğini açıklamamız gerekiyor.
■**F.K:** Okulda hafta sonu etkinlik yapabilmemiz için bizden ücret talep ediliyor ve bu ücret kulüplere göre değişiklik gösterebiliyor. Örneğin geçtiğimiz sene nisan ayında düzenlediğimiz bir etkinlik için aralık ayında bütçe konusunda görüştük. Etkinlikten birkaç gün önce zam artışı olduğunu ve eksik ücreti yatırmamızı istediler. Okulumuzda gelişmesi gereken sistemsel süreçler mevcut.

■**Ünlem:** Maddi kaynaklarınızı nasıl yaratıyorsunuz? Okulun desteği

yeterli mi?

■**S.K:** Ekibimizden topladığımız paralarla kulüp faaliyetlerini devam ettiriyoruz. Sponsorlukla ilerlemiyoruz. Okul eskiden ödenek sağlıyormuş fakat 2 sene önce bu ödenek tasarruf tedbirleri nedeniyle kesilmiş. Okula değer katan bir kulüp olduğumuza inanıyoruz. Üniversitemizin sanat ve hobi kulüplerini sahiplenmesini isteriz. Buna ek olarak gittikçe artan bir sansür baskısı var. Carol filmi için yaşanan sansürden sonra okulun resmi bir kuir kulübü de olmasına rağmen sanatta baskı doğmaya başladı. Ülkedeki baskılar okul içinde de özellikle hissediliyor. Seçkimiz sene başından okulun onayından geçiyor, bu durum bize her şeyin denetime tabi olduğu sansür kurumlarını anımsatıyor.
■**F.K:** Üniversitemizin kulüplere maddi açıdan bir desteği bulunmuyor. Kulüplere her sene afiş çıkarmak için aylık 200 lira gibi bir ücret verilirken geçen sene başında kısıtlamaya gidildiği için bu ücretin de kesileceği söylendi. Giderlerimizi kendimiz karşılamak zorunda kalıyoruz.

■**Ünlem:** Öğrencilerin kulüplere katılımı sizce neden artıyor / azalıyor?

■**S.K:** Bazı filmler diğerlerine göre ilgi çekici olabiliyor. Sene sonuna doğru katılım doğal olarak azalıyor.
■**F.K:** İnsanların yapmak istedikleri etkinlikleri düzenleyebileceği despot olmayan bir ortam var. Buna rağmen etkinliğimize okul dışı katılım daha çok oluyor. Bu ilgisizlik kariyer kulübü olmayan tüm kulüplerimizin ortak sorunu.

■**Ünlem:** Akademisyenlerle ilişkiniz nasıl? Destek görüyor musunuz?
■**S.K:** İletişim fakültesi akademisyenlerinden çok destek görüyoruz. Zaten kendileri bizim kulüpte öğrencilik dönemlerinde yer almışlar. Özellikle sansür döneminde hocalarımız da bize destek olmuştu.
■**F.K:** Önce kulübün daha sonrasında bölümün dergisi olarak çıkardığımız Hodos, öğrencilerin özgürce üretebileceği ve yargılanmayacağı bir alan sundu. Bu derginin oluşum sürecinde de bölüm hocalarından da içerik fikirleri ve izleyeceğimiz yol konusunda destek aldık.
Ünlem ekibi olarak okulumuzu canlandıran kulüplerimize teşekkür ediyor, tüm sıra arkadaşlarımızı kulüplerimizin etkinliklerine bekliyoruz!

Eğitim Sen'den kampüste 1 Mayıs dayanışması



Galatasaray Üniversitesi'nde Eğitim Sen temsilciliği, 1 Mayıs hazırlıkları ve genel örgütlenme çalışmaları kapsamında geçtiğimiz Salı kampüste stant açtı. Akademisyenler ve üniversite emekçileriyle bir araya gelinen çalışmada; akademik özgürlük, güvenceli çalışma ve insanca yaşam talepleri ön plana çıktı.

Açılan stant etrafındaki akademisyenler ile, üniversite bileşenlerinin ortak mücadelesinin önemi vurgulanırken, emeğin bayramı olan 1 Mayıs'a dair hazırlıklar koordine edildi. GSÜ'deki bu yan yana geliş, kampüs içindeki dayanışma ruhunu güçlendirirken, tüm eğitim emekçilerine birliktelik çağrısı yapıldı.

Kutsal aile masalıyla kadınlara biçilen rol

Toplumsal meşruiyetini yitirmiş Saray rejimi, çareyi baskı aygıtlarını derinleştirmekte ve bu aygıtları muhafazakâr ideolojiyle kurum-sallaştırmakta buluyor. İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararı, 6284 sayılı kanun ve nafaka hakkı etrafında yürütülen tartışmalar, LGBTİ+'ları hedef alan anayasa hamleleri, Onur Yürüyüşü yasakları, eğitimde "makbul aile" vurgusu, medya ve kültür alanında başlatılan "aile dostu" denetim arayışı ve 2025'in "Aile Yılı" ilan edilmesi.... Bunların hepsi, gerici tek adam rejiminin hayatlarımızı kuşatmak için attığı adımlardı. Bu zincirin son halkası ise, 2 Mayıs 2026 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan "Aile ve Nüfus On Yılı (2026-2035)" genelgesi oldu.

İktidarın "nüfus politikası" kalıbıyla sunduğu bu 15 maddelik genelge; evliliği kolaylaştırmayı, çocuk sahibi olmayı teşvik etmeyi ve sözde kuşaklar arası dayanışmayı pekiştirmeyi vadediyor. Ancak bu vizyonun arka planında yatan temel hedefin, kadınların ve LGBTİ+'ların eşit yurttaşlık haklarını gasp etmeye yönelik bir ideolojik program olduğu çok açıktır.

Hatırlatmakta fayda var: 2001 yılında Anayasa'nın 41. maddesine eklenen "eşler arasında eşitlik ilkesine dayalıdır" ibaresiyle medeni yasa değiştirilmiş ve "aile reisliği" kavramı tarihe karışmış. Haklarda ve ödevlerde iki eşin eşit olduğu yasal güvence altına alınmış. Ancak AKP'nin hazırladığı bu genelge dâhil hiçbir resmi metinde "eşitlik" kavramının esamesi okunmuyor. AKP'li Cumhurbaşkanı



Erdoğan'ın "3 çocuk haklılığı ispat edilmiş oldu" sözleriyle müjdelediği genelgenin maddelerine yakından bakmak, asıl niyeti görmemizi sağlayabilir.

Genelgenin 4. Maddesinde; aileyi ve nüfusu olumsuz etkilediği öne sürülen cinsiyetsizleştirme akımı, "zararlı alışkanlıklar" olarak gösterilerek engelleneceğini belirtiyor. Bu madde, aileyi tehdit eden unsurlar arasında "cinsiyetsizleştirme akımını" göstererek LGBTİ+ düşmanlığını resmileştirmekten başka bir şey değildir. Toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesini "sapkınlık" ve "toplumsal çürümeye" olarak kodlamayı kolaylaştıran bu genelge; 2026-2035 dönemini kapsayan 10 yıllık bir devlet stratejisini hazırlamak için bu maddeleri sunuyor.

ÜCRETSİZ BAKIM EMEĞİ VE PATRİYARKAL SÖMÜRÜ ÇARKI

Genelgenin 6. maddesi ise "annelik ve babalık" kavramlarını toplumsal bir değer olarak tahkim etmeyi ve çok çocuklu aile yapısını desteklemeyi hedefliyor. Genelgenin bu maddesiyle kadın, öncelikle doğuran ve bakım veren bir özneye indirgenmektedir. Yaşlı refahının "aile merkezli" çözüleceğine dair yapılan vurgu, devletin kamusal

bakım yükümlülüğünü tamamen kadınların karşılıksız emeğine devretmesi demektir. Kadınlara bağımsız bir yaşam kurma hakkı tanımayan, onları yalnızca ev içi ücretsiz bakım emeği ve annelik üzerinden tarif eden bu tahayyül, doğurganlıktaki düşüşü "varoluşsal bir felaket" olarak tanımlarken krizin faturasını kolaylıkla kadınların omuzlarına yıkıyor.

SERMAYENİN İŞÇİ İHTİYACI VE GELECEKSİZLİK KUŞATMASI

Bu genelgeyle iktidar; barınamayan, beslenemeyen, güvence-sizliğe ve geleceksizliğe mahkûm edilen gençlerin neden evlenmek veya çocuk sahibi olmak istemediği gerçeğinin üzerini "kutsal aile" masallarıyla örtmeye çalışıyor. Kreş hakkının fiilen gasp edildiği, her gün en az bir kadının katledildiği ve sadece 2026'nın ilk 4 ayında en az 135 kadının hayattan koparıldığı bu ülkede, kadınlara adeta "can güvenliğinin olmasa da doğuracaksın" deniliyor. İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılmasıyla başlayan, 6284'ün hedefe konmasıyla ivmelenen ve dünyadaki muhafazakâr-popülist dalgayla paralel yürütülen bu "aileci restorasyon" süreci, kadınları ve lubunyalara

Sarya Toprak yalnız değildir

Ünlem'in bu yazısı, BirGün gazetesi muhabiri Sarya Toprak'ın "Kadın düşmanı yeni 10 yıl" başlıklı haberinden ilhamla yazılmıştır. Sarya Toprak, geçtiğimiz günlerde Gülistan Doku cinayeti şüpheli ve dönemin AKP İl Başkanı Cihan Açıkgöz'ün yeğeni Uğurcan Açıkgöz hakkında yaptığı haber nedeniyle Yeni Akit gazetesi tarafından açıkça hedef gösterildi. Bu hedef göstermenin faturası ise gazetecinin ailesine kesildi. Sarya Toprak'ın Bursa'da 30 yıldır kamu emekçisi olarak görev yapan babası Hasan Toprak, İl Müdürlüğüne çağrılarak haksız ve hukuksuz bir biçimde memuriyetten uzaklaştırıldı. Ünlem kolektifi olarak, iktidarın baskı aygıtlarına boyun eğmeyen özgür basın ve gerçekleri yazmaktan vazgeçmeyen Sarya Toprak'ın yanındayız.

rı kamusal alandan tamamen silme projesidir. Tüm bu "nüfus paniğinin" ve kutsal aile lafazanlığının ardında yatan asıl sebep ise iktidarın ve sermayenin ucuz işçi arayışındır. Gençliği MESEM'ler aracılığıyla iş cinayetlerine ve asgari ücretin altında kölelik koşullarına mahkûm eden bu düzen, genelgeyle birlikte sermayeye akacak geleceğin yedek sanayi hedefliyor. Ancak ne sermayenin krizini çözmek ve patronlara ucuz işgücü sağlamak için bedenlerimizi kuluçka makinesi yapmaya niyetimiz var, ne de bize dayatılan heteronormatif "makbul aile" kalıplarına sığmaya.